

RADIO SLOVENIJA
UREDNIŠTVO IGRANEGA PROGRAMA

Dramaturg: Goran Schmidt
Urednik dramaturgije: G. Schmidt
Datum oddaje v režijo: 15.2.2007
Številka pogodbe: avtor:
prireditelj:

Beno Zupančič

DEČEK JARBOL

Priredila: Tamara Matevc

Radijska igra za otroke

I. program, nedelja ob 8.05

OSEBE:

DEČEK

RIBJA DEKLICA

KUHAR

KAPITAN

MORNARJI

Glasba. Divje valovanje morja.

RIBJA DEKLICA: Na pomoč, na pomoč, črn morski volk me bo požrl, prosim, je kdo kje, ki mi lahko pomaga? Strašno velike zobe ima, ostri so kot dolgi noži, zloba mu sika iz oči, neusmiljen je! Ne! Spusti me, prosim, prosim, spusti me! Zloba volčja, ne grizi me, auuuaaaa!

DEČEK: Pusti jo, zverina, slišiš, pusti jo! Ne smeš požreti Ribje deklice!

KUHAR *osorno*: No, si videl zdaj? Kaj se je zgodilo s to Ribuljo, ki je izzivala volčjo mrcino? Tako se zgodi z vsemi, ki ne vedo, kje jim je mesto! Zapomni si to! Hajd na delo, kaj misliš, da te bom zastonj redil?

KAPITAN *naveličano*: Pusti dečka, kuhar! Kaj se venomer vtikaš vanj?! To mi začenja presedati ...

KUHAR: He, he, he ... že dolgo vam ni kaj presedalo, kapitan. Zato pa se nam godi, kot se nam.

KAPITAN: Dovolj si ga prestrašil. Deček, ne boj se, saj je deklica samo vtetovirana podoba na kuharjevi roki. Preveč si predstavljaš ... ne smeš si preveč predstavljati ...

KUHAR: Lupit kromir v mojo kuhinjo, marš! Z mano ni dobro češenj zobati ... pa te bo že še izučilo, te bo že še izučilo ...

KAPITAN: Njegovo mesto ni v kuhinji, saj je na krovu dovolj dela. Počisti krov, dečko moj!

KUHAR *medtem ko odhaja*: Boš že še lupil krompir!

Galebji kriki, šumenje morja.

DEČEK *ihitavo, zase, medtem ko riba krov*: Hudobnež! ... ko bom velik, mu že pokažem ... ko bom velik, bom imel svojo barko in na njej ne bo prostora za Kuharja. Izkrcaj ga bom v prvem pristanišču in nikoli več ga ne bom vzel na krov ... Moja barka se bo imenovala ... Ribja deklica ... Kapitana bom pa vzel s seboj. In igral bom na orglice, kolikor mi bo srce pozelelo ...

Zaigra na orglice.

KAPITAN *začne govoriti dečku, potem pa vedno bolj zase*: Star sem, deček, star ... Ko sem bil mlad, sem imel veliko barko in v vseh pristaniščih so nas poznali ... Ko smo obrnili k obali, so se ljudje zbrali na pomolu in nas čakali, mahali so nam v pozdrav in vzklikali ... samo ta Lupinica mi je ostala, kaj bi z njo. Ne morem ne pluti ne utoniti, leta pa tečejo ... in zakladi so globoko, globoko ... Ves čas ta hrup, ki mi ne da spati. Ali vpije kuhar ali pa rjoveta morje in veter. *Dečku, ki še vedno čisti krov*. Zdaj pa si le malo oddahni!

DEČEK *zase*: Zmeraj sem lačen in utrujen ... in strah me je Kuharja s tistim narisanim črnim morskim volkom, kako požira ljubko ribjo deklico! Deklica ima tako lepe modre oči, iz njih pa kapljajo velike preplašene solze ...

Zaigra na orglice.

KUHAR *kliče, hodi sem ter tja po krovu*: Ti paglavec leni, takoj mi pridi pred oči! Požrl te bo črni morski volk, če se ne prikažeš! Aha, tukaj si! Kaj se pa stiskaš v dve gubi, kaj? Se me bojiš, te je strah? *Posmehljivo*. Kot da bi ti bilo kaj hudega pri meni. No, povej – je tebi kaj hudega pri meni? Si kaj videl mojo ribuljo? Nisi?! Nisi?!? Ajd, takoj v vodo! Takole, na vrv te privežem in v morje pomočim! Poglej, , če ni slučajno tudi ona v morje padla! *Drugim mornarjem*. Poglejte! Leti, leti ... kuharski pomočnik!

Vsesplošen smeh. Pljusk vode.

Pod vodo. Prizor kot v sanjah.

RIBJA DEKLICA: Zopet ta kuharjev smeh! ... Torej je črni morski volk čisto blizu ...

DEČEK: Ribja deklica?

RIBJA DEKLICA: Ti si! Kako sem si oddahnila! Mislila sem, da prihaja črna senca, pa si le ti, deček!

DEČEK: Ko bi vedela, kako mi je hudo.

RIBJA DEKLICA: Kadar zaigraš na orglice, morski volk izgine! Zmeraj me razveseljuješ.

DEČEK: Samo orglice imam ...

RIBJA DEKLICA: Ne deček, imaš tudi mene, si slišal, kako sem te bila vesela?

DEČEK: Ti si samo risbica!

RIBJA DEKLICA: Pa sem vseeno na tvoji strani. Tudi kapitan je na tvoji strani.

DEČEK: Res je ... podaril mi je orglice. Čisto majhne so in ravno pravšnje zame. Ampak ... nekako sploh ni več podoben Kapitanu ... samo na zvitku vrvi poseda, kadi, modruje sam s sabo in še podnevi prešteva zvezde.

RIBJA DEKLICA: Veš, tista njegova najmogočnejša, največja barka, kako je bila lepa! Ampak na žalost se je potopila, vsi so utonili, samo Kapitan in Kuhar sta se rešila. Od tavanja po morju se je utrudil. *Premor*. Toda, deček, zdaj moraš ven, ven iz vode, drugače se boš utopil!

DEČEK: Bojim se kuharja. Raje bi ostal kar tukaj, globoko.

RIBJA DEKLICA: Prosim, deček, plavaj! Prosim! In ko prideš na krov, se skrij in zaigraj!

DEČEK: Vsi se mi smejiijo. Vedno moram biti sam, razen Kapitana ni nihče prijazen z menoj. Nočem nazaj.

RIBJA DEKLICA: Če me zapustiš, bom ostala sama s strašnim morskim volkom.

DEČEK: Podaril ti bom orglice ...

RIBJA DEKLICA: V vodi tvoje orglice ne morejo igrati. Plavaj, deček!

DEČEK: Nočem, nočem ... Ko opreza za menoj po vsej barki, ne morem niti dihati.

RIBJA DEKLICA: Če me zdaj zapustiš, bo to pomenilo, da ti ni bilo mar zame! To ni prav, Deček! Zmeraj ti mora biti mar za nekoga. Zmeraj, ko poskrbiš za nekoga drugega, narediš veliko stvar in postaneš velik junak. Ti si moj veliki junak, Deček. Plavaj, plavaj ...

Na krovu. Smeh kuharja in drugih mornarjev.

KUHAR: Ha, ha, ha, paglavec, pa se je očedil za danes!!

MORNAR *šaljivo*: Si naložil rib? Ali bomo na raženj dali kar tebe ... pa kaj, ko ne bi bil sploh nihče sit ... še miška ne ...

Smeh kuharja in drugih mornarjev.

KAPITAN: Kaj je spet?

DEČEK: V vodi ... v vodi je bilo tako lepo ...

KAPITAN: Ali ga ne morete pustiti pri miru? Potegnite ga na krov!

MORNARJI *med smehom*: Horuk, horuk!

KUHAR: Težek je kot riba ... ha, ha ... kot ribja kost!

DEČEK (*sope*): Pustite me pri miru! Pustite me pri miru, mene in moje orglice! *Kuharju.*

Zakaj si, Kuhar, tako hudoben? Zakaj me ves čas preganjaš? Kaj sem ti storil? Moje orglice bodo od morske vode zarjavele in ne bodo več pele.

Orglice so edino, kar imam ...

KUHAR: ... boš pa na moje lonce igral, ha, ha, ha ...

KAPITAN *mračno*: Ali nimate nobenih drugih opravkov?

Mornarji se mrmraje razidejo.

Zase. Nič ne dajo na moje besede! To ni moja posadka in jaz nisem njen kapitan. Pozabili smo, kam plujemo, pozabili ... Vsem se nam je tukaj na krovu Lupinice skisala pamet. Že zelo dolgo nismo bili na kopnem. Doma. Kaj je to? Kje je to? V kateri smeri? Izgubil sem kompas, pozabil zvezde, zatajil srce, potopil vse želje na dno, v temno globino oceana ... Prepozno je za vse. Obupan sem in star. Toda ... ta deček budi v meni skrb. Pazil bom nanj, kolikor bo v moji starčevski moči. *Začne pihati veter.* Na, pa še to večno žvižganje vetra, dež ...

Vihar se razbesni. Plapolanje jader v vetru.

KUHAR *od daleč*: Oh, kako mi je slabo ... Joj! Moj želodec! ... Joj! V grlu ga imam ... Joj!

DEČEK: Pst ... Ribja deklica ... me slišiš? ... Ribja deklica ... *Razločno.* R I B J A D E K ...

RIBJA DEKLICA: Slišim te, deček ... Tiše!

DEČEK: Ne boj se. Zdaj, ko divja vihar, naju bo kuhar pustil pri miru. Nečesa sem se domislil, načrt imam. Zaigral ti bom pesmico o mavrici. Zmeraj, ko si zamislim pesem o mavrici, čisto na ozko pripremem oči. Takole na kratko pogledujem in potem ... se pojavi mavrica. Tako, sedaj gledam vate, še hip, dva ... jo vidiš? Mavrica se razteza od kuharjevega do mojega ramena. Na svoj obod spusti samo prijazne majhne deklice, zato ti črn morski volk ne bo mogel slediti.

Začne igrati na orglice.

KUHAR *od daleč*: Joj, vse se ziblje ... česa naj se oprimem? Joj ... Kapitan ... jaz bom umrl!

RIBJA DEKLICA: Oh, kako čudovita je pesem in kako lepa mavrica se je spustila do mene! Ne nehaj igrati, dokler ti ne sedem na rame, prav? Korak, dva, tri, sedem ... enaindvajset ... in spustim se po mavričnem obodu kot po toboganu ... *Se smeje* in sem že pri tebi!

DEČEK: Pozdravljena, Ribja deklica. Kako si lepa! Vedel sem, da si lepa, ampak sedaj, ko te gledam brez strahu v srcu, se mi zdiš še lepša. *Smeš deklice*. Tako si lepa kot pesem.

RIBJA DEKLICA: Lahko ostanem pri tebi? Rada bi bila tvoja prijateljica.

KUHAR *od daleč*: Kako ježno pljuska morje čez krov! Kam naj se skrijem! Morski hudiči prihajajo nadme, peklenščki z morskega dna ...

DEČEK: Seveda, ostani pri meni. Zelo sem te vesel. Tako mila si in prijazna. Znaš se smehljati in iz oči ti sijeta dobrota in nakonjenost. Zelo sem srečen. Samo dobro te morava skriti. Veš kaj, skoči na moje orglice. Na orglice pazim bolj kot na punčico svojega očesa in vedno jih imam privezane za pas, tudi kadar ribam krov. Ne bom te izgubil.

KUHAR *od daleč*: Kako divje se penijo valovi! Utonili bomo! ... vlečejo me v ocean! ... pomagajte ubogemu Kuharju ...

RIBJA DEKLICA: Takole, bo v redu? Ko me pogledaš, se ti nasmehnem, ko pa me skriješ, varna zaspim. Oh, kako sem srečna. Na srce me položi.

DEČEK: Toda biti morava previdna. Kuhar podivja, kadar me zaloti, ko se kje na samem pogovarjam z orglicami. Tiho, potuhniva se semle k jarbolu. Povej mi kaj ... poznaš kakšno zgodbo?

RIBJA DEKLICA: Zgodbe, zgodbe ...zgodbo hitro najdeš. Skloniš se in jo pobereš, s prsti ji prebereš liste, pihneš vanjo, jo otreseš, zamahneš kot s pahljačo in že ti šepeče in šepeče in šepeče in tako hiti, da komaj izluščiš besede. Pravljični škrat je ime šepetalcu, Pravljični morski škrat ... Ah, kar nekaj zasanjana sem danes, toda tako sem vesela, da imam končno pravi dom, kjer me nihče ne preganja. Zate, Deček, si bom izmislila tisoč zgodb, boš videl!

Podpalubje. Kuhinja.

KUHAR: Aha! Tako si majhen, da sem te komaj našel, še krompir je večji od tebe. Pa tudi ne vem, če boš kdaj zrasel, najbrž si tista kilava sorta ... Kaj se mi pa skrivaš? Nisi slišal, da te kličem? Kaj se treseš ko šiba na vodi, ubogaj raje, kobilica mala! Hajdi na delo! Si mislil, da me bo odnesel morski vrag, kaj? Prezgodaj si se veselil, mene še hudič ne vzame ha, ha, ha ...

DEČEK *se upira*: Kapitan je rekel, da je moje delo na krovu.

KUHAR: Kaj?! Mi boš še ugovarjal? Včasih smo take upornike takoj vrgli v morje, za zajtrk morskim mrcinam. Kaj mi mar kapitan, ki še za uro ne ve, kompasa nima in ne posadke. Kdo se pa še sploh zmeni zanj? Drži se loncev pa ribaj!

KAPITAN *vstopi*: Čemu spet ta trušč? Nehaj se spravljati na dečka!

KUHAR *mrko*: Vihar je vso kuhinjo razmetal, moka se je raztresla, kozarci razbili ... Kaj se vtikaš v moj posel?

KAPITAN: Na, tukaj imaš tobak. Ti, deček, pa z mano na krov!

KUHAR *za njima*: In ko bom pokadil ta tobak, a? Ko ga bom pokadil?

Na palubi.

KAPITAN: To se ne bo dobro končalo ... pazil bom nate, kolikor bom mogel, ampak ...

DEČEK *ihavno*: Kakšen kapitan pa ste, če vas nihče ne uboga?!

KAPITAN: Star in utrujen sem. Kapitanski klobuk mi je že zdavnaj snel veter, Lupinica plove, kamor jo je volja, suče se v krogu in z njo se sučemo jaz in moji mornarji. Kakšen je red, smo pozabili. Vse je minilo ...

DEČEK: Kapitan, rad bi v pristanišče! Premečite svojo skrinjo in najдите kompas! Če ostanem tu, me bo Kuhar ubil ali pa bom sam umrl od strahu pred njim!.

KAPITAN *žalostno*: ... morska norost se nam je zažrla pod kožo in ta bolezen ni ozdravljiva ... Toda danes je dan jasnejši. *Premor*. Ali si se že vprašal, fante, zakaj ima ladja jarbol?

DEČEK: Mar mi je jarbol. Rad bi v pristanišče, kupil bom ladjo, jaz bom kapitan, vas bom vzel k sebi ...

KAPITAN: ... le pomisli! Jarbol imamo zato, da nanj obešamo jadra, da opazujemo obzorja iz koša na njem in ... in da se dečki lahko skrijejo pred hudobnimi kuharji. Kuhar se boji višine. Kadar ti ni dobro na krovu, se umakni na jarbol! Z jarbola je svet videti veliko lepši! In morda res kje v daljavi zagledaš otok, pristanišče, veliko ladjo, ki ponosna pluje ...

Na jarbolu. Zvok orglic je pravkar utihnil.

DEČEK: Kako blizu sem soncu tu zgoraj, v svoji košari, na jarbolu! Kako je čudovito! Ha!

Poglej, Ribica, kako se modro nebo premika sem ter tja, kakor slabo napeto platno nad cirkusom ...

RIBJA DEKLICA *se smeje*: In poglej tja, na jug, deček! Kodrasti oblaki so se spustili čisto nizko, da bi bolje slišali tvojo pesem. In tamle na zahodu sonce noče v posteljo, veselo se suka v kolobarjih ...

DEČEK *kriči*: Hojla, tam spodaj ...! Kdo so ti majhni možici na krovu, podobni škratom, njihove progaste majice pa čudnim morskim ribam?

RIBJA DEKLICA: Ja, škratki, škratki ...

DEČEK *prešerno*: Na jarbolu je lepo, orglice pojejo še lepše, zibajva se v košu, kot se ziba barka, juhej ...

KUHAR *od daleč*: A, tja gor si se stisnil, krompirček! Alo, dol!

DEKLICA: ... kaj pa kuhar tamle spodaj razsaja ...

DEČEK *brezskrbno*: Kadar se barka malo močneje nagne, vidim naju spodaj v vodi. Glej, kako nama maham, pomahaj še ti, Ribica!

KUHAR *od daleč*: Ali si me slišal?

RIBJA DEKLICA: Deček, kuhar gleda kot huda ura.

DEČEK *lahkomiselno*: Nič se ne boj, Ribica! Poglej, kako klavrn je videti od tu zgoraj, in prav nič nevaren. Nič več se ne bova zmenila zanj, ne upa si na jarbol.

KUHAR *od daleč*: Če ne prideš ta trenutek ...

DEČEK *zakriči*: Saj si ne upaš gor! Nič mi ne moreš!

RIBJA DEKLICA *tiho*: Ne izzivaj ga, prosim!

DEČEK: Hudobnež!

KUHAR *zase*: Le pazi se! Počakam te!

DEČEK: Juhej, juhej z oblaki se zibljem ... Deklica, Ribica, poj z menoj!

KUHAR *zase*: Kmalu te mine pihanje v veter! Prazen želodec rjove bolj ko vihar!

Glasba.

Večer. Pljuskanje morja.

DEČEK: Tako sem lačen in zebe me. Je kuhar še spodaj?

RIBJA DEKLICA: Še vedno.

DEČEK: Tako me zebe.

RIBJA DEKLICA: Čisto modre ustnice imaš.

DEČEK: Čudne slike vidim ...

RIBJA DEKLICA: Potne kaplje imaš na čelu.

DEČEK: Tesno mi je pri srcu, vrti se mi, bojim se, da bi padel v globino ...

RIBJA DEKLICA: Zakaj sem tako majcena in hladna ... ne morem te pogreti, zlati moj
Deček.

DEČEK: Kričeče barve mi plešejo pred očmi.

RIBJA DEKLICA: Deček, ljubi deček ... privij se k jarbolu, stisni se obenj, da te les
pogreje!

DEČEK: Ribja deklita, zdi se mi, da nikoli ne bom videl pristanišča.

RIBJA DEKLICA: Zaspi, deček, zaspi. Privij se k jarbolu ... privij se k jarbolu ...

Pesem siren.

DEČEK *šibko*: ... kako lepa pesem ...

RIBJA DEKLICA: Povem ti zgodbo, povem ti zgodbo o pristanišču ... Bilo je proti večeru
in na obzorju se je pojavila ladja z velikimi belimi jadri. Svoj kljun je
usmerila v pristan, kjer so se na pomolu že zbirali ljudje. Ladje je plula bliže
in bliže in na sidru je ponosno stal mlad fant, najmlajši in najlepši kapitan,
kar jih je videl svet. Nenadoma sta na pomol pritekla moški in ženska,
zagledala sta mladega, lepega kapitana na krmi mogočne ladje, ki se je
približevala, in veselo sta vzkliknila: Sinko, najin ljubi sinko! ...

DEČEK *šepetaje*: Sinko, ljubi sinko ...

Prizor kot v sanjah.

RIBJA DEKLICA: Nekoč je bilo drevo, ki je dalo barki srce.

DEČEK *medlo*: Kaj hočeš reči?

RIBJA DEKLICA: Drevo s srcem so posekali, iz njega so naredili jarbol, iz jarbola se je srce pretočilo v barko.

DEČEK *vedno bolj medlo*: Barka škripa ... stara je ... kapitan je star ... srce je morje spralo ...

RIBJA DEKLICA: Deček, deček, ti zaspiš! jarbolu daješ srce ... drevesu vračaš ime.

Dva sta bila prej, zdaj bo eden ...

DEČEK *povsem medlo*: Ribja deklica ...!

Ladijski pod škriplje. Vsesplošna panika.

KUHAR *od daleč*: Na pomoč, na pomoč! *Plane v kabino*. Kapitan!

KAPITAN *zaspano*: Kaj se dogaja?

KUHAR: Zadnja ura bije!

MORNARJI: Železni okovi popuščajo in odletavajo!

KUHAR: In jadra kar pokajo ...

MORNARJI: Na jarbolu žvižgajo vrvi!

KUHAR: Morje jezno pljuska čez krov!

KAPITAN: Čudno ... Vidim samo srebrno svitanje na obzorju ...

KUHAR: Morski vrage so na krvou, slišim jih!

MORNARJI: Morje valovi in se peni!

KAPITAN: Nobenega oblaka nikjer, ne vetra ... to bo nekaj čudnega. *Vpije*. Deček! Deček!

MORNARJI: Dečka ni nikjer!

KUHAR: Utonili bomo, vsi bomo utonili!!

MORNARJI: Na jarbolu je bil, zdaj ga pa nikjer ni!

Eden čez drugega.

KUHAR: Barka se bo prevrnila!

MORNARJI: Prekletstvo!

KAPITAN: Kaj tako stresa barko? Kuhar, vrat ti bom zavil! Kje je Deček!?

KUHAR: Krov poka!

MORNARJI: Pazi, jadro...!

Neznanski hrušč.

MORNARJI: Reši se, kdor se more!

KUHAR: V čoln, v čoln! Lupinica je uročena! V čoln, reši se, kdo se more ...

Orglice.

RIBJA DEKLICA: Orglice! Slišim orglice! Kot bi igral deček ... deček, kje si, pokaži se mi?!

Orglice.

RIBJA DEKLICA: Zdi se mi, da razumem, kaj pravijo, kaj pojejo ... praviš, da si to ti, ljubi moj, ampak da se mi ne moreš pokazati?

Orglice.

RIBJA DEKLICA: ...dobro mi je, prav dobro, hvala. Toda kaj se je zgodilo s teboj?

Orglice.

RIBJA DEKLICA: ...Ne, ne ...ti povej, ti najprej povej ...

Orglice.

RIBJA DEKLICA: Kaj?! To je moralo biti čudno! Ali te je kaj bolelo?

Orglice.

RIBJA DEKLICA: ... in ko se je ladja razbila, te je naplavilo na kopno? In so ti pognale veje? In listi? Toda kako je, pravzaprav... biti drevo, deček?

Orglice.

RIBJA DEKLICA: Torej si srečen! Jaz sem bila najprej žalostna, jokala sem in moje solze so bile tako težke, da so me potegnile v globino.

Orglice.

RIBJA DEKLICA: Nagni se nad površino morja, zaplavala bom med senco tvojih vej in
zdelo se mi bo, da se igram s teboj.

Orglice.

RIBJA DEKLICA: ...ne, ti loviš!...Oh! Ne velja, ti imaš veliko rok, jaz pa samo par
plavuti!

Orglice.

RIBJA DEKLICA *upehano*: Lepo je tukaj. Drevo ima podobo srca.

Orglice.

RIBJA DEKLICA: ...no, loviva se, loviva se ...zmeraj bova ostala tu, kajne? Črn morski
volk je izginil, prikazni ni več ... ni hudobnega Kuharja in tudi ne
užaloščenega Kapitana. In čisto vsako jutro v krošnji drevesa zapojejo
orglice ...

Orglice.